

POSTANOWIENIE

Dnia 10 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Renata Żywicka

w sprawie z powództwa R. W.
przeciwko P. Spółka Akcyjna oraz P.1 Spółka Akcyjna
o zadośćuczynienie za mobbing, dyskryminację,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 10 kwietnia 2024 r.,
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z dnia 16 lutego 2023 r., sygn. akt III APa 3/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od R. W. na rzecz P. Spółki Akcyjnej w W. kwotę 2 700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) wraz z odsetkami wynikającymi z art. 98 § 1¹ kpc tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego;**
- 3. zasądza od R. W. na rzecz P.1 Spółki Akcyjnej w W. kwotę 2 700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) wraz z odsetkami wynikającymi z art. 98 § 1¹ kpc tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie
wyrokiem z dnia 25 listopada 2021 r. XXI P 171/17 w pkt 1 zasądził od pozwanego

P. Spółki Akcyjnej w W. (dalej P. S.A. na rzecz powódki R. W. kwoty: - 47.998,26 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od 21 grudnia 2018 r. do zapłaty tytułem odszkodowania za dyskryminację w zatrudnieniu (pkt 1a), - 2.418,00 zł tytułem opłaty sądowej w zakresie uwzględnionego powództwa (pkt 1b); 2 pkt 2. w pozostałym zakresie oddalił powództwo w stosunku do P. S.A.; w pkt 3. zasądził od powódki na rzecz P. S.A. kwotę 5.616,00 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego w zakresie oddalonego powództwa; w pkt 4. oddalił wniosek P. S.A. o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie oraz kwoty opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w pozostałym zakresie; w pkt 5 wyrokowi w pkt. 1a nadał rygor natychmiastowej wykonalności w części nie przekraczającej pełnego jednomiesięcznego wynagrodzenia powódki u pracodawcy P. S.A., tj. do kwoty 15.999,42 zł brutto; w pkt 6 zasądził od P.1 Spółki Akcyjnej w W. dalej: P.1 S.A.) na rzecz powódki kwoty: - 25.845,76 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od 21 grudnia 2018 r. do zapłaty tytułem odszkodowania za dyskryminację w zatrudnieniu (pkt 6a), - 1182,00 zł tytułem opłaty sądowej w zakresie uwzględnionego powództwa (pkt 6b); w pkt 7. w pozostałym zakresie oddalił powództwo w stosunku do P.1 S.A.; w pkt 8. zasądził od powódki na rzecz P.1 S.A. kwotę 2.808,00 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego w zakresie oddalonego powództwa; w pkt 9. oddalił wniosek P.1 S.A. o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie oraz kwoty opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w pozostałym zakresie; w pkt 10. wyrokowi w pkt. 6a nadał rygor natychmiastowej wykonalności w części nie przekraczającej pełnego jednomiesięcznego wynagrodzenia powódki u pracodawcy P.1 S.A. tj. do kwoty 8.615,08 zł brutto.

Wyrokiem z dnia 16 lutego 2023 r., III APa 3/22, Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 1 w całości w ten sposób, że oddalił powództwo w stosunku do P. S.A. (pkt I.); zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 6 w całości w ten sposób, że oddalił powództwo w stosunku do P.1 S.A. (pkt II.); zasądził od powódki na rzecz P. S.A. kwotę 2484,00 zł zwrotu kosztów procesu w pierwszej instancji w dalszej części (pkt. III.); zasądził od powódki na rzecz P.1 S.A. kwotę 1242,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu w

dalszej części (pkt IV.); oddalił apelację powódki (pkt V.); zasądził od powódki na rzecz P. S.A. kwotę 15.999,42 zł tytułem zwrotu spełnionego świadczenia (pkt VI); zasądził od powódki na rzecz P.1 S.A. kwotę 8.615,08 zł tytułem zwrotu spełnionego świadczenia (pkt VII.); zasądził od powódki na rzecz P. S.A. kwotę 5.000 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania przed Sądem drugiej instancji (pkt VIII.); zasądził od powódki na rzecz P.1 S.A. kwotę 3.893,00 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania przed Sądem drugiej instancji (pkt IX.).

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku powódka zarzuciła naruszenie:

1. art. 367 § 3 k.p.c. w zw. z art. 15zszs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych; 2. art. 233 § 1 k.p.c.; 3. 1. art. 18^{3b} § 1 k.p. w zw. z art. 300 k.p. w zw. z art. 6 k.c.; 4. art. 11² k.p. w zw. z art. 18^{3a} § 6 k.p. w zw. z art. 18^{3b} § 1 k.p.; 5. art. 11² k.p. w zw. z art. 18^{3a} § 1 k.p. w zw. z art. 18^{3a} § 5 pkt 2 k.p.; 6. art. 18^{3d} k.p.; 7. art. 45 ust. 1 Konstytucji RP.

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca uzasadniła oczywistą zasadnością skargi kasacyjnej wskutek rażącego naruszenia przepisów prawa materialnego, tj. art. 18^{3b} § 1 k.p. w zw. z art. 300 k.p. w zw. z art. 6 k.c. Powódka wskazała, że niniejsza sprawa dotyczyła roszczeń za stosowanie wobec niej dyskryminacji w miejscu pracy ze względu na płeć i narodowość, a zatem zastosowanie winien znaleźć art. 18^{3b} § 1 k.p. w zw. z art. 300 k.p. w zw. z art. 6 k.c.

W zaskarżonym orzeczeniu brak analizy, z której wynikałoby, że strona pozwana sprostowała przerzuconemu na nią ciężarowi dowodzenia i tym samym uwolniła się od odpowiedzialności za podnoszone przez powódkę działania o charakterze dyskryminacyjnym. Sąd drugiej instancji w dokonanej przez siebie analizie prawnej całkowicie pomija art. 18^{3b} § 1 k.p.

Powódka wskazała ponadto, że wskutek w skutek uchybienia przepisom postępowania, tj. art. 367 § 3 k.p.c. i rozpoznaniu sprawy w postępowaniu apelacyjnym w składzie jednego sędziego w miejsce trzech sędziów doszło do nieważności postępowania, o której mowa w art. 379 pkt 4 k.p.c. Sąd drugiej instancji wydał zaskarżony wyrok w dniu 16 lutego 2023 r., a zatem na długo po ustaniu epidemii. W ocenie strony skarżącej sprawa powódki w postępowaniu

apelacyjnym została rozpoznana przez niewłaściwy Sąd tak w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji RP jak też biorąc pod uwagę art. 176 ust. 2 Konstytucji RP.

Mając na uwadze powyższe skarżąca wniosła o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pełnomocnik P. S.A. i P.1 S.A. wniósł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a w razie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania o oddalenie skargi kasacyjnej w całości, a ponadto w każdym przypadku o zasądzenie od powódki na rzecz P. S.A. i P.1 S.A. kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym, według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Sąd Najwyższy wielokrotnie wyjaśniał, że jako sąd kasacyjny nie jest sądem powszechnym zwykłej, trzeciej instancji, a skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Strona wnosząca skargę kasacyjną, zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c. określającym wymogi formalne tego środka prawnego, powinna sformułować w niej wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania wraz ze stosownym uzasadnieniem. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania

powinien zaś wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty prawne świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Przywołanie w art. 398⁹ k.p.c. przyczyny przyjęcia skargi w postaci nieważności postępowania wynika z konieczności możliwie każdorazowego eliminowania uchybień procesowych o najdonioślejszym charakterze. Stosownie do art. 398¹³ § 1 k.p.c. nieważność postępowania Sąd Najwyższy bierze pod uwagę z urzędu, czyli niezależnie od tego, czy skarżący sformułował stosowny zarzut naruszenia przepisu postępowania, oraz tego, czy wykazał on możliwość wpływu tego uchybienia na wynik sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2002 r., III CZP 72/02). Przyczyna kasacyjna, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c., dotyczy wyłącznie postępowania przed sądem drugiej instancji, natomiast możliwość zbadania ważności postępowania pierwszoinstancyjnego zostaje otwarta dopiero w razie postawienia odpowiedniego zarzutu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 września 2012 r., V CSK 384/11).

Formułując natomiast wniosek oparty na przesłance przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w jego motywach zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z 6 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z 5 września 2008 r., I CZ 64/08, LEX nr 512050). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z

22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133).

Wbrew odmiennemu twierdzeniu skarżącej w sprawie brak jest podstaw do przyjęcia, że w rozpoznawanej sprawie doszło do nieważności postępowania.

W uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22 (OSNP 2023 nr 10, poz. 104), na którą zresztą powołuje się powódka Sąd Najwyższy rozstrzygnął kwestię wpływu orzekania przez sąd drugiej instancji w składzie jednoosobowym na podstawie art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy covidowej na nieważność postępowania z art. 379 pkt 4 k.p.c.

Według wspomnianej uchwały, której nadano moc zasady prawnej, rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego, ukształtowanym na podstawie art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy covidowej, ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.). Istotne jest jednak, że przyjęta przez Sąd Najwyższy w uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia i wiąże się z oceną skutków orzeczeń wydanych od dnia 26 kwietnia 2023 r. włącznie w składach jednoosobowych, gdy w świetle Kodeksu postępowania cywilnego w związku z art. 45 Konstytucji RP właściwy był skład kolegialny. Uznanie wszystkich orzeczeń wydanych do dnia 26 kwietnia 2023 r. w składzie, o którym mowa w art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy covidowej, za dotknięte nieważnością z uwagi na naruszenie prawa strony do sądu

wskutek wydania orzeczenia przez sąd orzekający w składzie jednoosobowym, zostało ocenione przez Sąd Najwyższy za niepożądane ze społecznego punktu widzenia. Zmuszałoby bowiem wielu obywateli do ponoszenia kosztów i trudów ponownego rozpoznawania spraw lub powtarzania postępowań już zakończonych niezależnie od tego, czy z perspektywy prawa materialnego rozstrzygnięcie było rzeczywiście wadliwe. Ponadto możliwość wzruszania orzeczeń tylko z powodu dotychczasowego respektowania regulacji art. 15z¹ ust. 1 pkt 4 ustawy covidowej - bez uwzględnienia kontekstu konstytucyjnego - nadszarpnęłaby również wizerunek sądów. Z tych względów, w pełni akceptując argumentację zawartą chociażby w uchwale pełnego składu Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2014 r., BSA I-4110-4/13 (OSNC 2014 nr 5, poz. 49), Sąd Najwyższy uznał, że ochrona dobra i interesów obywateli, jako najwyższa wartość konstytucyjna (art. 1 Konstytucji RP), a także powaga władzy sądowniczej i jej znaczenie w działalności państwa, nakazuje znieść wsteczne skutki wykładni, która legła u podłoża tej uchwały. Wobec tego jej rozstrzygnięcie nie obejmuje niniejszej sprawy, skoro zaskarżony skargą kasacyjną wyrok zapadł przed dniem 25 kwietnia 2023 r.

W konsekwencji nie można przyjąć, aby zaskarżone orzeczenie zapadło w warunkach nieważności postępowania.

Sąd Najwyższy stwierdza, że skarżąca nie wykazała także istnienia oczywistej zasadności skargi kasacyjnej.

Sąd Apelacyjny w rozpoznawanej sprawie uznał, że nie doszło do dyskryminacji powódki ze względu na płeć opierając się na wnioskach jakie wynikają z materiału dowodowego, z zeznań świadków, przełożonych powódki, które wskazują na istnienie okoliczności odmiennych od twierdzeń powódki.

Sąd drugiej instancji prawidłowo zidentyfikował okoliczności, których wystąpienie skutkuje przeniesieniem ciężaru dowodu z powódki dochodzącej zadośćuczynienia z tytułu dyskryminacji na pozwanego pracodawcę. Uwzględnił także – co znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. przykładowo wyroki Sądu Najwyższego: z 24 maja 2007 r., II PK 308/06, LEX nr 898856; z 3 września 2010 r., I PK 72/10, OSNP 2012 nr 1-2, poz. 4; z 7 grudnia 2011 r., II PK 77/11, Monitor Prawa Pracy 2012 nr 3, s. 149-152; wyroki Sądu Najwyższego: z 18 kwietnia 2012 r., II PK 196/11, OSNP 2013 nr 7-8, poz. 73;

z 2 października 2012 r., II PK 82/12, LEX nr 1365774; z 18 września 2014 r., III PK 136/13, OSNP 2016 nr 2, poz. 17) - odrębność zasady równego traktowania pracowników jednakowo wypełniających takie same obowiązki i zasady niedyskryminacji w zatrudnieniu. Logiczną konsekwencją takiego rozróżnienia jest przyjęcie, że w sporach, w których pracownik wywodzi swoje roszczenia z faktu naruszenia wobec niego zakazu dyskryminacji, na nim spoczywa obowiązek przytoczenia takich okoliczności faktycznych, które uprawdopodobnią nie tylko to, że jest lub był mniej korzystnie od innych pracowników wykonujących pracę jednakową lub jednakowej wartości, ale i to, że zróżnicowanie spowodowane jest lub było niedozwoloną przyczyną (art. 18^{3b} § 1 pkt 1 w zw. z art. 18^{3a} § 1 k.p.). Dopiero w razie uprawdopodobnienia obu tych okoliczności na pracodawcę przechodzi ciężar wykazania (udowodnienia), że to nierówne traktowanie - jeżeli faktycznie nastąpiło - było obiektywnie usprawiedliwione i nie wynikało z przyczyn pozwalających na przypisanie mu działania dyskryminującego pracownika. We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej skarżąca wskazuje, że była dyskryminowana ze względu na płeć i narodowość. Ze stwierdzenia tego nie wynika niedozwolone kryterium różnicowania pracowników, a jedynie sfera, w jakiej zdaniem skarżącej była dyskryminowana. Przy braku wskazania przez powódkę kryterium dyskryminacji, uwzględniając powołane wyżej orzecznictwo, skarga kasacyjna jest oczywiście niezasadna.

Z tych powodów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji. O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i § 1¹ k.p.c.

[SOP]

[ms]